

Załącznik do Uchwały Nr ...../2013
Rady Miejskiej Cieszyna
z dnia ..... 2013 roku

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY MIASTA CIESZYNA
NA LATA 2013 - 2015

Cieszyn 2013

Spis treści

Wstęp.	3
1. Podstawa prawna Programu.	4
2. Zgodność Programu z innymi dokumentami.	5
3. Podstawy prawne funkcjonowania gminnego systemu wspierania rodziny.	5
4. Opis funkcjonującego w Cieszynie systemu wspierania rodziny.	9
5. Specyficzne problemy rodzin w Cieszynie - obszary wsparcia.	23
6. Cele Programu.	32
7. Zadania Programu.	33
8. Realizacja Programu.	38
9. Sprawozdawczość i ewaluacja Programu.	39

Wstęp.

Pogram zawiera opis funkcjonującego w Cieszynie systemu wspierania rodziny. Określone zostały w nim zadania, które mają doprowadzić do usprawnienia i rozwijania tego systemu.

Podstawą do opracowania Programu było uznanie rodziny jako najlepszego środowiska zapewniającego opiekę i wychowanie dziecka. Dlatego, wszystkie działania podejmowane w ramach tego systemu powinny przede wszystkim koncentrować się na wspieraniu rodziny w prawidłowym wykonywaniu jej funkcji, bądź na przywracaniu jej prawidłowego funkcjonowania.

Rodzina jest podstawową komórką społeczną, która powinna zaspokoić potrzeby każdego z jej członków. Jest miejscem, gdzie człowiek wchodzi w podstawowe dla siebie związki z innymi ludźmi, uczy się bliskości emocjonalnej.

Podstawą do życia jest zaspokojenie potrzeb fizjologicznych i biologicznych, które powinna gwarantować rodzina. Jeżeli związek pomiędzy rodzicami jest zdrowy i funkcjonalny, to dzieci mają możliwość prawidłowego rozwoju. Przez kontakt z matką i ojcem dziecko zaspokaja swoją potrzebę bezpieczeństwa, miłości i przynależności. Na bazie tej interakcji dziecko buduje swoją tożsamość, swoje „ja”, tworząc podwaliny pod przyszłą autonomię człowieka dorosłego. Rodzina wywiera istotny wpływ na kształtowanie się postaw, aspiracji, systemów wartości.

Rodzina jest jednym z najważniejszych czynników socjalizacji, jest pierwszym i najbardziej trwałym światem społecznym dla niemowlęcia i dziecka. W niej powstają pierwsze i najbardziej trwałe więzi społeczne. Możliwości życiowe jednostki, zdrowie, wykształcenie są w dużym stopniu uzależnione od rodziny, w której się urodziła, bowiem dziecko wchodzi zawsze w pewien układ stworzony przez rodziców.

„Rodzina współczesna znajduje się pod naporem wielu czynników zewnętrznych, które wpływają na jej gwałtowne, wielorakie przemiany. Jedne z nich wywierają wpływ pozytywny i polepszają jej warunki życia (postęp techniczny, osiągnięcia medycyny), inne zaś powodują dezintegracje i dezorganizacje; naruszają podstawowe normy rodzinne regulujące funkcjonowanie rodziny i jej członków, w samej rodzinie i poza nią”¹.

---

¹ Tyszka Z., (1999) Rodzina współczesna - jej geneza i kierunki przemian. [w:] Ziemska M. (red.), Rodzina współczesna, Warszawa

Ludzi żyjących w obecnym czasie charakteryzuje konsumpcyjny styl życia, pogoń za pieniędzem, ciągły brak czasu, negacja i skłonność do przemocy. Wszystkie te zjawiska przenoszone na grunt rodziny, mogą stanowić ogromne zagrożenie dla procesu wychowania dzieci i młodzieży.

Dezorganizacja rodziny to stan, w którym członkowie rodziny nie wykonują swoich wzajemnych obowiązków. W rodzinie zdezorganizowanej gospodarstwo domowe ulega rozpadowi, postawy rodziców stają się antagonistyczne, zanikają jej funkcje socjalizacyjne, a przede wszystkim wychowawcze.

Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny, błędne lub złe wypełnianie ról społecznych, powoduje jej destrukcję. Następuje przekazanie złych wzorców, z którymi identyfikują i utożsamiają się dzieci.

Rodzina z problemami opiekuńczo - wychowawczymi nie spełnia swoich podstawowych zadań, a problemy te mogą wynikać z niedojrzałości życiowej rodziców, która powoduje zaburzenia w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich i zawodowych, wyuczonej bezradności życiowej, niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, zaburzonej struktury rodziny (rodzina niepełna), słabości charakteru i ulegania niekorzystnym wpływom otoczenia, uzależnienia od środków psychoaktywnych, przemocy domowej, chorób psychicznych i somatycznych. W sytuacjach kryzysowych, gdy rodzina nie radzi sobie z problemami, w szczególności gdy sytuacja taka powoduje zagrożenie zdrowia lub życia dzieci, niezbędna jest interwencja odpowiednich służb.

Mając na uwadze fundamentalną rolę rodziny, zarówno w wymiarze społecznym, jak i indywidualnym, niezbędne jest organizowanie w ramach gminnego systemu, działań profilaktycznych, zapobiegających występowaniu negatywnych zjawisk, mogących mieć wpływ na jej funkcjonowanie, działań wspierających i wzmacniających ją, a także korekcyjnych w sytuacji gdy nie wypełnia prawidłowo swoich zadań.

1. Podstawa prawna Programu.

Podstawą prawną do opracowania Programu Wspierania Rodziny na lata 2013 - 2015 jest art. 176 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.).

2. Zgodność Programu z innymi dokumentami.

Program Wspierania Rodziny miasta Cieszyna wpisuje się w założenia Strategii Polityki Społecznej na lata 2007 - 2013 (Priorytet 1 Poprawa warunków powstawania i funkcjonowania rodzin. Wsparcie rodzin w wychowaniu i edukacji dzieci.)

Program wspierania rodziny na lata 2013 - 2015 jest zgodny z założeniami Programu „Świetlica - Dzieci - Praca” na rzecz wsparcia dziecka i rodziny w Gminie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej na lata 2011 - 2015 a także z Resortowym programem wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Program ten wpisuje się w założenia Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020, jest także spójny z „Programem Pomocy Społecznej Miasta Cieszyna na lata 2007 - 2013”, stanowiącym część Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Cieszyna na lata 2007 - 2013.

3. Podstawy prawne tworzenia i funkcjonowania gminnego systemu wspierania rodziny.

1) Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Obowiązki gminy w zakresie wspierania rodziny oraz funkcjonowania systemu pieczy zastępczej określa ustawa z 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i zalicza do nich:

- a) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem w tym placówek wsparcia dziennego oraz pracę z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych przez zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności opiekuńczo - wychowawcze wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa, organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających a także prowadzenie placówek wsparcia dziennego i zapewnienie w nich miejsc dla dzieci (art.176 ust. 3 ustawy);
- b) współfinansowanie kosztów pobytu dzieci w rodzinach zastępczych oraz placówkach opiekuńczo - wychowawczych w wysokości odpowiednio 10%, 30%, 50% pełnych kosztów w pierwszym, drugim oraz trzecim i kolejnych latach pobytu dzieci w pieczy zastępczej (art. 176 ust. 5; art. 191 ust. 8 i 9 ustawy);
- c) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej zamieszkałego na terenie gminy (art. 176 ust. 7 ustawy).

Poza ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej także zapisy innych ustaw - między innymi:

- ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 4 lutego 2011 roku o opiece nad dziećmi w wieku do lat trzech (Dz. U. z 2011 Nr 45 poz.235),
- ustawy z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002 r. nr 11 poz. 109 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 r. nr 9 poz. 59 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. nr. 180, poz. 1493 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 nr.70 poz 473 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r. nr 179 poz. 1485 z późn. zm.) nakładają na gminę szereg zadań związanych z profilaktyką i opieką nad dzieckiem i rodziną.

2) Ustawa o pomocy społecznej

Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.) nakłada na Gminę obowiązek pracy socjalnej prowadzonej z osobami i rodzinami oraz ze społecznością lokalną. Celem podejmowanych działań jest rozwinięcie lub wzmocnienie ich aktywności i samodzielności życiowej. W tym celu konieczne jest zapewnienie współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb społeczności (zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym określone w art.17 ust.1 pkt 10).

3) Ustawa o opiece nad dzieckiem w wieku do lat trzech.

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 roku o opiece nad dzieckiem w wieku do lat trzech (Dz. U. z 2011 Nr 45 poz.235) wprowadza zróżnicowane instytucje opieki nad dzieckiem do lat 3. Przewiduje ona, iż opieka ta może być prowadzona w żłobku,

klubie dziecięcym, a także przez dziennego opiekuna oraz nianię. Ustawa określa również standardy świadczonych usług, kwalifikacje osób sprawujących opiekę, zasady finansowania i nadzoru nad jakością opieki. Koordynację tych zadań oraz obowiązek zapewnienia opieki dzieciom ustawodawca nakłada na Gminę.

4) Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich

Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002 r. nr 11 poz. 109 z późn. zm.) reguluje kwestie prawne związane z postępowaniem w sprawach nieletnich. Nieletnimi w rozumieniu ustawy są osoby do ukończenia 18 r.ż. dotknięte lub zagrożone demoralizacją a także osoby które dopuściły się czynów karalnych w wieku od 13 do 17 lat.

Ustawa określa przede wszystkim kompetencje sądu rodzinnego w postępowaniu w sprawach nieletnich, środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości nieletnich. Określa również tryb postępowania opiekuńczo-wychowawczego, wykonawczego i odwoławczego w sprawach nieletnich.

5) Kodeks rodzinny i opiekuńczy

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 r. nr 9 poz. 59 z późn. zm.) to akt normatywny będący podstawowym źródłem polskiego prawa rodzinnego, w sposób kompleksowy regulujący stosunki rodzinne czy np. kwestie opieki nad dziećmi. Jest on podstawowym aktem, na którym opierają się w swojej działalności sądy rodzinne, w oparciu o kodeks regulowane są wszelkie kwestie dotyczące stosunków pomiędzy rodzicami i dziećmi.

6) Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. nr. 180, poz. 1493 z późn. zm.) reguluje kwestie związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej.

Określa ona sposób postępowania pracowników socjalnych, organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości w przypadku zgłoszenia przez osobę pokrzywdzoną przemocy domowej.

W ramach realizacji zadań ustawowych nałożonych na Gminę, w mieście realizowany jest Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar

Przemocy w Rodzinie na lata 2011 - 2013.

7) Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz.U.2012 poz. 1356) zobowiązuje gminę do realizacji między innymi takich zadań:

- a) udzielania rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie (art. 4¹ ust.1 pkt 2);
- b) prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenia pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych (art. 4¹ ust.1 pkt 3).

Zadania te szczegółowo są określane i realizowane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Cieszyna, uchwalanego corocznie przez Radę Miejską.

8) Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jednolity: Dz.U.2012 poz.124) nakłada na gminę obowiązek realizacji między innymi takich zadań:

- a) udzielania rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej (art.10. ust.1 pkt 2);
- b) prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenia zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych (art.10 ust.1 pkt 3).

Zadania te szczegółowo są określane i realizowane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania

Narkomanii Miasta Cieszyna, uchwalanego corocznie przez Radę Miejską.

4. Opis funkcjonującego w Cieszynie systemu wspierania rodziny.

Cieszyn jest miastem granicznym i ważnym dla całego powiatu ośrodkiem gospodarczym, administracyjnym, oświatowym, kulturalnym i medycznym. W mieście funkcjonuje głównie przemysł chemiczny, spożywczy, elektromaszynowy i elektrotechniczny.

Liczba mieszkańców miasta waha się przeciętnie w okolicach 37 000 osób. Na dzień 31.12.2011 na pobyt stały oraz czasowy zameldowanych w mieście było 36 998 osób. Statystykę ze względu na wiek mieszkańców przedstawia poniższa tabela.

TABELA I. STATYSTYKA MIESZKAŃCÓW WG WIEKU - STAN NA 31.12.2011

WIEK	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY	OGÓLEM
0-2	572	536	1108
3	218	179	397
4-5	374	359	733
6	139	170	309
7	139	146	285
8-12	837	732	1569
13-15	547	493	1040
16-17	375	385	760
18	211	197	408
19-65	11657	---	11657
19-60	---	11962	11962
POWYŻEJ 65	1930	---	1930
POWYŻEJ 60	---	4840	4840

Źródło: dane Wydział Spraw Obywatelskich UM

Z powyższego przedstawienia wynika, że w Cieszynie zamieszkuje blisko 7 000 dzieci i młodzieży do ukończenia 18 r.ż. Rodziny, w których wychowują się te dzieci stanowią w szerszym bądź węższym zakresie grupę potencjalnych beneficjentów

programu wspierania rodziny.

Rozwiązywanie problemów społecznych oraz podejmowanie działań zapobiegających ich występowaniu jest jednym z najważniejszych zadań każdej gminy. Wszystkie działania temu służące powinny być realizowane w ramach spójnego systemu, którym koordynuje jedna instytucja - jednostka administracji samorządowej, a jej równorzędnymi partnerami są organizacje pozarządowe oraz inne podmioty działające w różnych sektorach życia publicznego.

System wspierania rodziny w Cieszynie tworzą jednostki organizacyjne pomocy społecznej prowadzone przez Gminę, organizacje pozarządowe działające w sferze socjalnej, oraz placówki prowadzone przez te organizacje, a także pośrednio, inne jednostki organizacyjne gminy, jednostki organizacyjne powiatu, działające w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej, zdrowia i oświaty, sądownictwo, placówki służby zdrowia, służby mundurowe, sektor gospodarczy.

Funkcjonujący w Cieszynie system zapewnia kompleksową pomoc dla dzieci i młodzieży, rodzin z trudnościami opiekuńczo - wychowawczymi, osób bezrobotnych, osób bezdomnych, osób uzależnionych i ich rodzin, ofiar przemocy, osób niepełnosprawnych, osób długotrwale lub ciężko chorych oraz osób starszych.

Jego założeniem jest współpraca, współdziałanie i partnerstwo w tworzeniu i realizacji programów z obszaru polityki społecznej, rozwijaniu aktywnych form pomocy, w których potrzebujący angażowani są w proces zmiany, a także w tworzeniu warunków i promowaniu aktywności społecznej różnych środowisk.

Funkcjonujący system opiera się na działaniach profilaktycznych, edukacyjnych, kompensacyjnych oraz korekcyjno - wspierających.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w zakresie swoich kompetencji pełni rolę jednostki koordynującej wiele działań realizowanych w ramach tego systemu, w tym systemu wspierania rodziny.

Częściami składowymi systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w Cieszynie są następujące instytucje, placówki i organizacje działające na terenie miasta, które w całości lub w części realizują zadania w tym zakresie:

1) Instytucje:

a) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej:

- prowadzi pracę socjalną z rodzinami w celu poprawy ich funkcjonowania;
- udziela rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej wsparcia w postaci pomocy asystenta rodziny;
- udziela pomocy finansowej;
- organizuje dożywianie dzieci;
- organizuje i wspiera akcje na rzecz rodzin wielodzietnych;
- realizuje programy „Douczenie”, „Junior”, „Ziomek”, „Grupa Szpitalna” w ramach organizowanego wolontariatu;
- współpracuje przy realizacji programów wolontariackich, w tym Programu „Starszy Brat - Starsza Siostra”;
- współpracuje ze szkołami, placówkami opiekuńczo - wychowawczymi oraz organizacjami przy realizacji programów na rzecz dzieci, m.in. w zakresie organizacji paczek świątecznych dla dzieci z najuboższych rodzin, organizacji wypoczynku dla dzieci i młodzieży;
- podejmuje działania związane z przeciwdziałaniem dysfunkcjom rodziny i patologiom społecznym;
- wspiera i realizuje programy profilaktyczne, edukacyjne i informacyjne w szkołach i przedszkolach.

b) Sąd Rejonowy.

Kuratorzy sądowi pionu karnego oraz rodzinnego i nieletnich realizują zadania o charakterze wychowawczo - resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym, związane z wykonywaniem orzeczeń sądu.

c) Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna.

Celem Poradni jest udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej oraz z zakresu doradztwa zawodowego.

Do zadań Poradni zaliczyć możemy:

- diagnozowanie poziomu rozwoju, potrzeb i możliwości oraz zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych dzieci i młodzieży, w tym predyspozycji i uzdolnień, przyczyn niepowodzeń edukacyjnych, specyficznych trudności w uczeniu się;
- wspomaganie dzieci i młodzieży odpowiednio do ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, szczególnie uzdolnionych, niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym, ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, z zaburzeniami komunikacji językowej, z chorobami przewlekłymi;
- prowadzenie terapii dzieci i młodzieży, w zależności od rozpoznanych potrzeb, (zaburzenia rozwojowe, zachowania dysfunkcyjne, niepełnosprawność, niedostosowanie społeczne lub zagrożenie niedostosowaniem społecznym) oraz ich rodzin;
- pomoc dzieciom i młodzieży w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniu kształcenia i kariery zawodowej oraz wspieranie nauczycieli przedszkoli, szkół i placówek w planowaniu i realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego;
- wspomaganie dzieci i młodzieży z trudnościami adaptacyjnymi związanymi z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanymi z wcześniejszym kształceniem za granicą;
- pomoc rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień dzieci i młodzieży;
- podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży;
- współpraca ze szkołami i placówkami w rozpoznawaniu u uczniów specyficznych trudności w uczeniu się;
- współpraca z przedszkolami, szkołami i placówkami przy opracowywaniu i realizowaniu indywidualnych programów edukacyjno - terapeutycznych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych;
- współpraca w udzielaniu i organizowaniu przez przedszkola, szkoły i placówki pomocy psychologiczno - pedagogicznej;
- wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny;

- wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji przedszkola, szkoły lub placówki, w tym udzielanie nauczycielom pomocy w rozwiązywaniu problemów dydaktyczno -wychowawczych;
- prowadzenie edukacji dotyczącej ochrony zdrowia psychicznego, wśród dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli;
- udzielanie, we współpracy z placówkami doskonalenia nauczycieli, wsparcia merytorycznego nauczycielom, wychowawcom grup wychowawczych i specjalistom udzielającym pomocy psychologiczno - pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach.

Poradnia realizuje działania poprzez diagnozowanie, opiniowanie, działalność terapeutyczną, prowadzenie grup wsparcia, prowadzenie mediacji, interwencję kryzysową, działalność profilaktyczną, poradnictwo, konsultacje, działalność informacyjno - szkoleniową.

Poradnia wydaje orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, potrzebie zajęć rewalidacyjno - wychowawczych dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, potrzebie indywidualnego nauczania dziecka, którego stan zdrowia uniemożliwia uczestniczenie w zajęciach szkolnych, potrzebie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego, potrzebie wczesnego wspomagania.

d) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jest jednostką organizacyjną powołaną do realizacji zadań powiatu z zakresu ustawy o pomocy społecznej oraz innych ustaw.

Do zadań własnych powiatu z zakresu pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej należy m.in.:

- opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób z grup ryzyka; Rada Powiatu w 2007 roku przyjęła Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Cieszyńskim na lata 2007-2020 oraz dwa programy: Powiatowy Program Pomocy Dziecku i Rodzinie i Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;

- prowadzenie specjalistycznego poradnictwa; realizowane jest przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz organizacje pozarządowe z pozyskanych dotacji;
- zapewnienie pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych, udzielanie pomocy pieniężnej na pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci;
- zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, w szczególności przez organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym a także tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie; realizowane przez PCPR i organizacje pozarządowe;
- pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo - wychowawcze oraz rodziny zastępcze;
- prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym, w tym również Domów Pomocy Społecznej dla dzieci i młodzieży, oraz umieszczanie w nich skierowanych osób;
- udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach wynikających z przepisów prawa, w oparciu o które funkcjonuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie;
- szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu; realizowane przez PCPR w ramach posiadanych środków finansowych.

Na terenie Powiatu Cieszyńskiego funkcjonuje około 200 rodzin zastępczych, w których przebywa około 350 dzieci, w tym 6 rodzin zastępczych zawodowych o charakterze pogotowia rodzinnego. Szkolenia dla rodzin zastępczych prowadzi Ośrodek Pomocy Dziecku i Rodzinie w Międzywiciu. Na terenie powiatu funkcjonują ponadto 2 rodzinne domy dziecka. Część dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej pochodzi z terenu innych powiatów. Na terenie powiatu cieszyńskiego istnieje także rozbudowana sieć pomocy instytucjonalnej tj. 8 domów pomocy społecznej prowadzonych przez powiat lub na jego zlecenie, ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, 3 całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze przeznaczone wyłącznie dla starszych dzieci i młodzieży oraz 7 placówek opiekuńczo-

wychowawczych wsparcia dziennego. W porównaniu do okolicznych powiatów jest to duża oferta pomocowa.

e) Oddział dla Dzieci Biblioteki Miejskiej w Cieszynie.

W Oddziale dla Dzieci prowadzone są zajęcia animacyjne, których adresatami są dzieci w różnym wieku, jak też dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Najmłodszy czytelnicy (od 1 roku do 4 lat) mogą spędzić miło czas na zajęciach, podczas których wspólnie z rodzicami wykonują proste prace plastyczne oraz oglądają książki.

Propozycją dla grup przedszkolnych i wczesnoszkolnych są lekcje biblioteczne, których celem jest zainteresowanie książką oraz zachęcenie do regularnego odwiedzania Biblioteki. Dzieci starsze korzystają z lekcji tematycznych.

Na zajęciach tych dzieci słuchają fragmentów proponowanych książek oraz poprzez twórczą zabawę, działania dramowe oraz wprawki literackie poznają treść wybranych pozycji.

Oprócz zajęć, na które przychodzą grupy zorganizowane Oddział prowadzi również zajęcia w godzinach popołudniowych, których adresatami są indywidualni czytelnicy.

Na zajęciach plastycznych, literackich lub teatralnych dzieci rozwijają zdolności plastyczne, wyobraźnię, wyrabiają pamięć i poprzez twórcze działanie spędzają miło czas.

Oprócz wymienionych form prowadzone są również zajęcia o charakterze biblioterapeutycznym odpowiadające możliwościom intelektualnym dzieci oraz zajęcia z młodzieżą niedostosowaną społecznie.

Głównym celem zajęć skierowanych w stronę tychże dzieci, jest dostarczenie im wiarygodnych i dopasowanych do ich wieku informacji związanych ze zdrowym i higienicznym życiem. Biorąc pod uwagę, że dzieci te szczególnie podatne są na negatywne wpływy otoczenia, wzmocnione jest w nich poczucie własnej wartości i tożsamości, uaktywniane jest pozytywne myślenie o innych.

f) Komenda Powiatowa Policji w Cieszynie:

- podejmuje działania służące rozwiązywaniu problemów związanych z nadużywaniem alkoholu;
- podejmuje działania chroniące ofiary przemocy w rodzinie w ramach

tw. Procedury „Niebieskiej Karty”;

- podejmuje działania z zakresu profilaktyki uzależnień (organizuje szkolenia, prelekcje dla rodziców, spotkania edukacyjne dla uczniów).

g) Straż Miejska w Cieszynie:

- podejmuje działania z zakresu profilaktyki uzależnień (organizuje szkolenia, prelekcje, spotkania edukacyjne dla dzieci i młodzieży);
- podejmuje działania w rejonach szkół pod kątem bezpiecznego dojścia do szkoły, właściwego zachowania podczas przerw oraz eliminacji w rejonach szkół osób niepożądanych, a także inne działania;
- organizuje (współuczestniczy) w akcjach profilaktycznych;
- prowadzi działania edukacyjne i kontrolne pod kątem zakazu sprzedaży alkoholu i papierosów osobom nieletnim;
- prowadzi działania edukacyjne i kontrolne pod kątem spożywania alkoholu i palenia papierosów przez osoby nieletnie (w tym także obserwacja miejsc objętych monitoringiem).

h) Zakład Budynków Miejskich Sp. z o.o.:

- odpowiedzialny jest za zabezpieczanie mieszkań przeznaczonych dla osób opuszczających placówki opiekuńczo - wychowawcze.

i) Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji:

- organizuje zajęcia sportowo - rekreacyjne dla dzieci i młodzieży.

2) Organizacje pozarządowe:

a) Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Być Razem”.

Centrum Profilaktyki Edukacji i Terapii „Kontakt” oferuje pomoc psychologiczną, prawną, terapeutyczną osobom potrzebującym - głównie dzieciom i młodzieży z rodzin zaniedbanych, kobietom żyjącym w związkach z osobami uzależnionymi, ofiarom przemocy. Praca CPEiT „Kontakt” polega także na kształtowaniu aktywności twórczej w pracowniach artystycznych, organizowaniu obozów i wycieczek o charakterze socjoterapeutycznym, prowadzeniu działalności profilaktycznej, a także udzielaniu skutecznej pomocy interwencyjnej dla osób doświadczających przemocy.

W ramach pomocy psychologicznej prowadzona jest terapia indywidualna, par oraz rodzin, a także grupy rozwoju osobistego oraz grupy socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży.

W ramach programu profilaktycznego realizowane są szkolenia i treningi profilaktyczne dla uczniów cieszyńskich szkół oraz ich nauczycieli, a także półkolonie zimowe i letnie oraz obozy socjoterapeutyczne.

Program warsztatów artystycznych obejmuje działania pracowni: ceramicznej, plastycznej, fotograficznej i tanecznej. Większość tych zajęć ma charakter rodzinny i korzystają z nich dzieci wraz z rodzicami.

Działania edukacyjne obejmują prowadzenie grupy zabawowej z językiem angielskim dla dzieci przedszkolnych i szkolnych, prowadzenie języka angielskiego dla dorosłych, prowadzenie warsztatów komputerowych oraz działań o charakterze rewalidacyjnym dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W ramach CPEiT „Kontakt” działa także Punkt Konsultacyjny do Spraw Narkomanii oraz realizowana jest część działań w ramach Punktu Interwencji Kryzysowej.

Stowarzyszenie prowadzi również Dom Matki i Dziecka „Słonecznik”.

„Słonecznik” stworzony został dla kobiet w ciąży oraz matek samotnie wychowujących swoje dzieci, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Realizowany w Domu program odnosi się do zasad i wartości wynikających z życia we wspólnocie a jego głównym celem jest wspieranie macierzyństwa, dbanie o szeroko rozumiany dobrostan dzieci oraz wzmacnianie więzi pomiędzy matką a dzieckiem. Przyjęcie kobiety spodziewającej się dziecka ma na celu wyciszenie napięć wynikających z zaskoczenia faktem macierzyństwa, pomoc w jego akceptacji, odpowiedzialne przyjęcie i pokochanie dziecka, nabycie praktycznych umiejętności w opiece nad nim, a także pomoc w odbudowie zerwanych więzi rodzinnych.

b) Towarzystwo Przyjaciół Dzieci.

TPD Oddział Powiatowy w Cieszynie działa na rzecz dziecka i rodziny. Na terenie Cieszyna prowadzi sieć placówek wsparcia dziennego, 5 środowiskowych ognisk wychowawczych i 1 świetlicę środowiskową „Przytulisko”. Organizuje w nich douczanie, dożywanie i zajęcia specjalistyczne. Placówki te są otwarte dla dzieci z najbliższego środowiska, w których spędza się w sposób aktywny czas wolny. Uczestnikami zajęć pozalekcyjnych są przede wszystkim dzieci wywodzące się ze

środowisk rodzinnych niewydolnych wychowawczo, często wymagające specjalistycznej pomocy i wsparcia. Prowadzone zajęcia pozwalają podopiecznym w sposób aktywny spędzać czas wolny, nadrabiać zaległości w nauce, uczestnicy korzystają także z dożywiania. Stowarzyszenie organizuje również dla dzieci wypoczynek zimowy i letni w formie półkolonii, warsztatów zainteresowań, kolonii. Dla dzieci i rodzin prowadzone jest poradnictwo psychologiczno - pedagogiczne.

c) Związek Harcerstwa Polskiego.

Misją Związku Harcerstwa Polskiego jest wychowanie młodego człowieka, czyli wspieranie go we wszechstronnym rozwoju i kształtowaniu charakteru przez stawianie wyzwań. Hufiec Ziemi Cieszyńskiej jako jednostka Związku Harcerstwa Polskiego w swojej działalności realizuje następujące cele:

- stwarza warunki do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju młodego człowieka,
- kształtuje osobowość człowieka przy poszanowaniu jego prawa do wolności i godności, w tym wolności od wszelkich nałogów,
- upowszechnia i umacnia w społeczeństwie przywiązanie do wartości: wolności, prawdy, sprawiedliwości, demokracji, równouprawnienia, samorządności, tolerancji i przyjaźni,
- upowszechnianie wiedzy o świecie przyrody, przeciwstawianie się jego niszczeniu przez cywilizację, kształtowanie potrzeby kontaktu z nieskażoną przyrodą,
- stwarzanie warunków do nawiązywania i utrwalania silnych więzi międzyludzkich ponad podziałami rasowymi, narodowościowymi i wyznaniowymi.

d) Cieszyńskie Stowarzyszenie Młodzieży Twórczej.

Cieszyńskie Stowarzyszenie Młodzieży Twórczej zajmuje się promocją i inspiracją twórczości młodzieży. Zrzesza ludzi aktywnych, poszukujących, niekonwencjonalnych. Oferta Stowarzyszenia skierowana jest do młodzieży, ale swoimi działaniami obejmuje ono wszystkie grupy wiekowe.

Stowarzyszenie wspiera inicjatywy młodych ludzi stwarzając możliwości, oddając do dyspozycji zaplecze (informacyjne i techniczne) dla samorealizacji przez:

- edukację kulturalną oraz wszechstronny rozwój zainteresowań,

talentów, uzdolnień,

- uaktywnianie, czyli wspólne lub indywidualne tworzenie nowych pomysłów imprez, projektów dla liderów młodzieżowych.

e) Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym - Koło w Cieszynie.

Celem Stowarzyszenia jest działanie na rzecz wyrównywania szans osób z upośledzeniem umysłowym, tworzenie warunków przestrzegania wobec nich praw człowieka, prowadzenia ich ku aktywnemu uczestnictwu w życiu społecznym oraz wspieranie ich rodzin.

Stowarzyszenie prowadzi Ośrodek Rehabilitacyjno - Edukacyjno - Wychowawczy, który przeznaczony jest dla dzieci, młodzieży i dorosłych od urodzenia do 25 roku życia, ze sprzężoną niepełnosprawnością, które wymagają pomocy rehabilitacyjno - edukacyjnej świadczonej w odpowiednich warunkach i z opieką dostosowaną do stanu psychofizycznego i wieku.

Głównym celem OREW jest uzyskanie przez wychowanków autonomii, rozumianej jako niezależność, samodzielność i zaradność życiowa na miarę indywidualnych potrzeb i możliwości rozwojowych, a także - zapobieganie, zmniejszanie skutków niepełnosprawności poprzez kompleksową, wielospecjalistyczną rehabilitację i stymulację rozwoju psychoruchowego dzieci oraz realizowanie programów wspierania rodzin.

Cele OREW realizowane są w następujących formach:

- wczesna interwencja,
- przygotowanie przedszkolne (5 i 6 - latków),
- kształcenie specjalne,
- zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze.

W stosunku do każdego wychowanka opracowywany i realizowany jest wielospecjalistyczny, indywidualny program zgodny z rozpoznanymi potrzebami, zaleceniami specjalistów oraz podstawą programową kształcenia ogólnego.

W stosunku do pacjentów objętych wczesną interwencją opracowywany i realizowany jest wielodyscyplinarny, indywidualny program postępowania rehabilitacyjnego w sferze fizycznej, psychicznej i społecznej rozwoju dziecka.

Stowarzyszenie wspiera osoby dorosłe z niepełnosprawnością intelektualną i absolwentów OREW, prowadząc Świetlicę Terapeutyczną. Działalność Świetlicy Terapeutycznej, nastawiona jest na aktywizację społeczną, zawodową i ruchową poprzez terapię zajęciową, rehabilitację ruchową oraz inne formy aktywności osób z upośledzeniem umysłowym (karate, tenis, drukarstwo, pływanie, fotografia, malarstwo).

f) Stowarzyszenie na Rzecz Harmonijnego Rozwoju Dzieci i Młodzieży „Nasze Dzieci”. Stowarzyszenie „Nasze Dzieci” działa na rzecz rozwoju psychologiczno - kulturalno - oświatowego oraz sportowego dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Stowarzyszenie realizuje różnorakie projekty obejmujące wsparcie psychologiczne, wypoczynek letni i zimowy, zajęcia terapeutyczne, terapię zajęciową, zajęcia muzyczno - rytmiczne, muzyczno - plastyczne, działania profilaktyczne, a także służące rozwijaniu zainteresowań, które wspierają rozwój i usprawniają dzieci z niepełnosprawnością intelektualną oraz ze sprzężonymi deficytami rozwojowymi. Stowarzyszenie działa przy Zespole Placówek Szkolno Wychowawczo Rewalidacyjnych w Cieszynie.

3) Inne podmioty:

a) Placówki służby zdrowia.

W Cieszynie zlokalizowane są dwa szpitale - Szpital Śląski oraz Szpital Sióstr Elżbietanek, trzy Zakłady Opiekuńczo - Lecznicze dla osób przewlekle chorych, niezdolnych do samodzielnej egzystencji. Zlokalizowanych jest wiele przychodni specjalistycznych finansowanych w ramach umów z Narodowym Funduszem Zdrowia, jak również całkowicie prywatnych.

Na terenie Cieszyna działa pięć przychodni realizujących zadania z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej. W przychodniach tych objętych opieką lekarza rodzinnego oraz pielęgniarek i położnych środowiskowych jest około pięciu tysięcy najmłodszych mieszkańców naszego miasta. Przychodnie stanowią jeden z najważniejszych elementów systemu, gdyż to w nich po raz pierwszy ujawnia się dziecko i często przez kilka lat są one jedynym elementem systemu mającym wgląd w sytuację rodzinną dzieci, mogącym interweniować w razie pojawiających się trudności.

b) Żłobki Miejskie.

Żłobki Miejskie oferują fachową opiekę nad dzieckiem w wieku od 20 tygodnia do 3 lat. Nad zdrowiem, bezpieczeństwem i prawidłowym rozwojem psychologicznym dzieci czuwają dyplomowane opiekunki. Celem żłobka jest zapewnienie dzieciom opieki, wszechstronnego rozwoju w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych oraz wspomaganie rodziców w wychowaniu dziecka, w oparciu o jego indywidualne potrzeby.

W żłobku prowadzone są działania opiekuńczo-wychowawcze i edukacyjne, uwzględniające rozwój psychomotoryczny dziecka, poprzez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka. Żłobek w szczególności rozwija samodzielność dziecka, wyrabia właściwe nawyki higieny osobistej, kształtuje umiejętności współdziałania w grupie rówieśniczej i uczy właściwych zachowań społecznych.

W 5 oddziałach dwóch Żłobków Miejskich na koniec 2011 roku miało zapewnioną fachową opiekę 125 najmłodszych mieszkańców naszego miasta.

c) Przedszkola.

Przedszkola organizują i udzielają pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom uczęszczającym do przedszkola, ich rodzicom oraz nauczycielom. Pomoc udzielana dziecku polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu jego indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych dziecka. Pomoc udzielana rodzicom dzieci i nauczycielom polega na wspieraniu ich w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększania efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci.

Gmina Cieszyn jest organem prowadzącym 11 publicznych przedszkoli, gdzie wg stanu na 31.12.2011, w 30 oddziałach opieką otoczonych jest 769 dzieci, a w trzech oddziałach przedszkolnych przy SP6 uczy się 75 dzieci. Dodatkowo 410 dzieci korzysta z 18 oddziałów w 6 przedszkolach niepublicznych. Poza dobrą opieką i realizacją programu nauczania cieszyńskie przedszkola proponują naukę języka angielskiego, rytmikę, zajęcia artystyczne, zajęcia sportowe na basenie i sztucznym lodowisku oraz wiele imprez dla dzieci i ich rodzin. Od października 2008 roku realizowane są w cieszyńskich przedszkolach publicznych projekty współfinansowane przez Unię

Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Głównym celem projektów jest poszerzenie i urozmaicenie oferty edukacyjnej tych placówek, co stanowić ma odpowiedź na potrzeby edukacyjne i rozwojowe jakie napotykają dzieci w wieku przedszkolnym.

d) Szkoły:

- organizują pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla dzieci i młodzieży;
- realizują programy informacyjne, edukacyjne i profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży;
- podejmują działania zmierzające do włączania rodziców w proces pedagogiczny;
- organizują zajęcia dodatkowe mające na celu pomoc uczniom w nauce;
- prowadzą koła zainteresowań;
- organizują akcje i kampanie na rzecz rodzin;
- współpracują z instytucjami pomocowymi i organizacjami pozarządowymi w sprawach dotyczących problemów rodzin.

W mieście mamy 6 publicznych szkół podstawowych (1605 uczniów w 73 klasach) oraz 3 gimnazja (953 uczniów w 40 klasach). Rozwija się również oświata niepubliczna. Zaznacza się tu wielowyznaniowość Śląska Cieszyńskiego - edukację od przedszkola po liceum zapewnia katolickie Stowarzyszenie „Dziedzictwo św. Jana Sarkandra”, a także Towarzystwo Ewangelickie. Ponadto funkcjonują liczne niepubliczne przedszkola oraz Alternatywna Szkoła Podstawowa.

Szkoły zapewniają dobry poziom nauczania oraz organizują m.in.: zajęcia świetlicowe dla dzieci najmłodszych, różnorodne zajęcia pozalekcyjne, ciekawe formy wypoczynku w czasie wakacji oraz posiłki w szkolnych stołówkach.

Uczniowie odnoszą także sukcesy w różnych dyscyplinach sportowych. Priorytetem dla miasta jest zapewnienie dobrych warunków do nauki uczniom niepełnosprawnym, możliwie razem ze zdrowymi rówieśnikami. W tym celu funkcjonuje Przedszkole Integracyjne, a także oddziały integracyjne w Szkołach Podstawowych oraz Gimnazjach. Dzieci z poważniejszymi deficytami intelektualnymi korzystają z nauki w Specjalnym Ośrodku Szkolno - Wychowawczym lub uczestniczą w zajęciach niepublicznego Ośrodka Rehabilitacyjno - Edukacyjno - Wychowawczego.

e) Kościoły i związki wyznaniowe.

Na terenie miasta działalność duszpasterską prowadzą między innymi następujące kościoły:

- Kościół Ewangelicko-Augsburski;
- Kościół Rzymskokatolicki;
- Kościół Chrześcijan Baptystów;
- Kościół Zielonoświątkowy;
- Kościół Wolnych Chrześcijan;
- Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej;
- Kościół Adwentystów Dnia Siódmego.

Działają one aktywnie na rzecz wsparcia rodzin, organizują zajęcia dla dzieci i młodzieży, wypoczynek wakacyjny, prowadzą kluby, zajęcia z douczania dla dzieci z trudnościami w nauce, współpracują z Bankiem Żywności, oferują także wsparcie finansowe i rzeczowe dla osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji.

5. Specyficzne problemy rodzin w Cieszynie - obszary wsparcia.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Cieszynie obejmuje swoim wsparciem rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej. Strukturę rodzin korzystających z pomocy Ośrodka przedstawia poniższa tabela. Z przedstawionych danych widać jednoznacznie, że trudna sytuacja życiowa rodziny wiąże się bardzo często z samotnym rodzicielstwem, które generuje wiele problemów związanych z funkcjonowaniem rodziny. Narodziny kolejnego dziecka w rodzinie także mogą wpływać destabilizująco na jej sytuację, zwłaszcza materialną. W chwili obecnej wśród osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej nie ma znaczącej różnicy pomiędzy liczbą małżeństwami a liczbą związków nieformalnych. Zauważyć możemy również, że w naszym mieście nie ma wielu rodzin ze szczególnie dużą liczbą dzieci.

TABELA II. Struktura rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej w 2011 r.

STRUKTURA RODZINY	LICZBA RODZIN	LICZBA DZIECI W RODZINACH
MAŁŻEŃSTWA BEZ DZIECI	28	---
MAŁŻEŃSTWA Z 1 DZIECKIEM	17	17

MAŁŻEŃSTWA Z 2 DZIECI	45	90
MAŁŻEŃSTWA Z 3 DZIECI	19	57
MAŁŻEŃSTWA Z 4 DZIECI	7	28
MAŁŻEŃSTWA Z 5 DZIECI	5	25
MAŁŻEŃSTWA Z 6 DZIECI	1	6
KONKUBINATY BEZ DZIECI	23	---
KONKUBINATY Z 1 DZIECKIEM	17	17
KONKUBINATY Z 2 DZIECI	20	40
KONKUBINATY Z 3 DZIECI	11	33
KONKUBINATY Z 4 DZIECI	1	4
SAMOTNA MATKA Z 1 DZIECKIEM	50	50
SAMOTNA MATKA Z 2 DZIECI	15	30
SAMOTNA MATKA Z 3 DZIECI	15	45
SAMOTNA MATKA Z 4 DZIECI	10	40
SAMOTNY OJCIEC Z 1 DZIECKIEM	3	3
SAMOTNY OJCIEC Z 2 DZIECI	3	6
SAMOTNY OJCIEC Z 3 DZIECI	2	6

Źródło: dane własne MOPS

Ogółem w 2011 roku pomocą Ośrodka objętych było 1554 osób w 686 rodzinach. W 334 przypadkach były to gospodarstwa domowe osób samotnych - jednoosobowe, w pozostałych przypadkach rodziny złożone z przynajmniej 2 osób.

Wśród przyczyn udzielania świadczeń z pomocy społecznej w 2011 roku najczęstszymi powodami były - długotrwała choroba - w przypadku 381 rodzin, bezrobocie - 378 rodzin, ubóstwo - 365 rodzin, niepełnosprawność - 364 rodzin, a także bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w przypadku 262 rodzin i potrzeba ochrony macierzyństwa w przypadku 77 rodzin.

a) Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych.

Problem bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych wiąże się bezpośrednio z zaburzeniami funkcjonowania rodziny. Funkcja opiekuńcza rodziny polega przede wszystkim na zapewnieniu warunków właściwego rozwoju psychofizycznego dzieciom i młodzieży, w tym także warunków materialno - ekonomicznych.² Funkcja ta jest zasadniczo powiązana z wszystkimi podstawowymi funkcjami rodziny, jednak w pedagogice najczęściej łączy się ją z funkcją wychowawczą, zwracając uwagę na istniejące między tymi funkcjami silne związki. Wychowanie w rodzinie to proces wdrażania dziecka do życia w społeczeństwie, wpajania mu obowiązujących norm i zasad. Proces ten pierwotnie odbywa się jedynie w środowisku rodzinnym, później uzupełniany jest przez szkołę i inne instytucje wychowawcze, pod których opiekę oddawane jest dziecko. Proces wychowania w rodzinie może być świadomy i planowy - gdy rodzice w procesie socjalizacji realizują swoje wcześniejsze przemyślenia, często jednak jest on procesem nieświadomym, przypadkowym i prowadzącym do niewłaściwej socjalizacji dziecka.

Zaniedbywanie bądź niewypełnianie przez rodzinę funkcji opiekuńczo - wychowawczych wywołuje u dzieci poczucie niepewności, osamotnienia oraz brak poczucia bezpieczeństwa. Bezradność rodziców w kwestiach opiekuńczo - wychowawczych odbija się na funkcjonowaniu dzieci. Pojawiają się problemy wychowawcze, problemy z nauką, z realizacją obowiązku szkolnego. Dzieci i młodzież popadają w konflikty z prawem.

Problemy opiekuńczo wychowawcze w rodzinach są bardzo często wynikiem innych negatywnych zjawisk w funkcjonowaniu rodziny - ubóstwa, bezrobocia, alkoholizmu, przemocy, sieroctwa, samotnego rodzicielstwa, niedojrzałego rodzicielstwa itp. W wielu przypadkach zjawiska negatywne kumulują się w rodzinach dzieci. Rodziny dysfunkcyjne nie są w stanie zapewnić dzieciom właściwych warunków rozwoju, często dzieci umieszczane są poza rodziną - w placówkach opiekuńczo - wychowawczych czy rodzinach zastępczych.

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Cieszynie bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych stanowi jedną z podstawowych przesłanek uzasadniających udzielanie rodzinom z dziećmi wsparcia społecznego. Pracownicy

---

² Kawula S., Brągiel J., Janke A., (2000) „Pedagogika rodziny” Toruń, Wydawnictwo Adam Marszałek

socjalni zwracają uwagę, że bezradność ta jest często wynikiem ubóstwa, bezrobocia, braku wsparcia ze strony innych osób (drugi rodzic, dziadkowie) w wychowaniu dziecka, trudności w łączeniu pracy zawodowej z opieką nad dzieckiem, zwłaszcza w okresie ferii, wakacji. Bezradność wynika również często z choroby rodziców, zarówno psychicznej, jak i fizycznej - ograniczającej możliwości właściwej opieki i wychowania dziecka, alkoholizmu rodziców, niedojrzałości związanej z wczesnym macierzyństwem, niezaradności życiowej.

Pracownicy socjalni mają jednak wgląd jedynie w sytuację rodzin o niskim statusie ekonomicznym, które trudna sytuacja życiowa zmusiła do zgłoszenia się w OPS. Praktycznie nie uzyskujemy informacji o problemach w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych w rodzinach o dobrej sytuacji materialno - ekonomicznej. Zdajemy sobie jednak sprawę, iż problemy tego typu istnieją również w tych rodzinach. Przeszkodą w uzyskaniu informacji na ten temat są trudności w przepływie informacji, związane z realizacją ustawy o ochronie danych osobowych, a także utożsamianie pracownika socjalnego z działaniami skierowanymi do osób z tzw. „marginesu społecznego”.

b) Samotne rodzicielstwo

Dziecko pojawia się w rezultacie bliskiej, intymnej relacji kobiety z mężczyzną. Gdy jest małe, opiekuje się nim jedno z rodziców (częściej matka), a drugie (częściej ojciec) troszczy się o oboje - na przykład przez zapewnienie utrzymania. Aby te funkcje były dobrze pełnione, potrzebne jest zaangażowanie obojga rodziców - w stosunku do dziecka i do siebie nawzajem. Optymalne środowisko rozwojowe dla dziecka to dwoje heteroseksualnych rodziców pozostających w stabilnym, emocjonalnie pozytywnym związku. Samotne rodzicielstwo jest odstępstwem od takiego wzorca.

Samotne rodzicielstwo ma różne przyczyny. Może to być świadoma decyzja, najczęściej kobiety, która nie decyduje się na trwały związek z partnerem, a jedynie na posiadanie potomstwa. Rodziny powstałe w wyniku takiej świadomej decyzji z reguły dobrze sobie radzą przy wsparciu najbliższych. Nie mają problemów finansowych, więc elementarne potrzeby dzieci są zaspokajane, a przy obecności w najbliższym otoczeniu dziecka właściwego wzorca męskiego - dziadka, wujka rozwój dziecka przebiega bez żadnych zakłóceń.

Samotne rodzicielstwo często jest też wynikiem odejścia partnera na wieść o dziecku. Brak dojrzałości partnera powoduje, że matka musi przejąć na siebie obowiązek utrzymania i wychowania dziecka. Musi sobie jednocześnie poradzić z emocjami jakie wywołuje w niej porzucenie jej i dziecka przez partnera, subiektywne ograniczenie możliwości życiowych, brak wsparcia ze strony rodziny, trudności finansowe.

Samotne macierzyństwo wiąże się także z rozwodem rodziców. Często rozwód jest lepszym rozwiązaniem dla prawidłowego rozwoju dziecka, niż wieloletnie trwanie w toksycznym związku dla tzw. dobra dzieci. Sytuacja rozwodu może być korzystna w przypadkach krzywdzenia dzieci i członków rodziny, a także w momencie gdy byli małżonkowie potrafią się dogadać i dziecko zachowuje bardzo dobre relacje z obojgiem z nich. Często jednak, gdy dziecko pozostaje ze stroną pokrzywdzoną w tej sprawie, np. zdradzaną matką, zagrożony jest prawidłowy rozwój dziecka.

Musi ono zmierzyć się z negatywnym obrazem drugiego rodzica oraz z uczuciami związanymi z porzuceniem. Sytuacja taka wiąże się też często z nagłym pogorszeniem sytuacji finansowej rodziny.

Inną przyczyną samotnego rodzicielstwa jest śmierć jednego z rodziców. W przypadku gdy dzieci uzyskują świadczenia z zabezpieczenia społecznego po zmarłym rodzicu, a rodzina może liczyć na wsparcie innych osób, po uporaniu się z traumą śmierci jest w stanie sprawnie funkcjonować i zapewnić dzieciom właściwe warunki opieki i wychowania. Sytuacja komplikuje się gdy rodzina pozostaje bez wsparcia finansowego i wsparcia innych osób bliskich.

Problemy samotnego rodzicielstwa wiążą się przede wszystkim z tym, że trudno jest łączyć pracę zawodową z właściwą opieką nad dzieckiem samotnie. Z obserwacji samotnych matek korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie zauważamy, że do podstawowych problemów należy np. krótki czas pracy przedszkoli i świetlic szkolnych, który nie pozwala na spokojne odprowadzenie dziecka do przedszkola czy szkoły przed pracą i odebranie po zakończeniu pracy. Wiele kobiet z tego powodu nie może podjąć zatrudnienia, gdyż nie są w stanie zapewnić opieki dzieciom. Niski poziom więzi społecznych w rodzinach, z których się wywodzą, powoduje również, że bardzo często nie mogą liczyć w tej kwestii na pomoc własnych rodziców czy rodzeństwa. Problemy z zapewnieniem opieki dzieciom narastają drastycznie w okresie wakacji i ferii. Ograniczona ilość urlopu, brak czynnych świetlic

szkolnych, brak środków finansowych na opłacenie wyjazdu wakacyjnego powoduje, że często dzieci pozostawiane są bez właściwego nadzoru. Samotne matki stanowią znaczny odsetek klientów MOPS w Cieszynie (por. Tabela II).

c) Wczesne macierzyństwo.

Współcześnie znacznie przesunął się wiek zawierania małżeństw i rodzenia pierwszego dziecka. Wiąże się to ściśle z wydłużeniem procesu edukacji, zmianą mentalności a także zmianą roli kobiet w rodzinach. W związku z aktywnością zawodową kobiety decydują się w pierwszej kolejności na zdobycie wykształcenia i pracy, coraz rzadziej rodzą więc dzieci w bardzo młodym wieku. Pomimo obniżenia się wieku inicjacji seksualnej, zwiększyła się znacząco świadomość młodego pokolenia na temat możliwości zachodzenia w ciążę i metod antykoncepcyjnych.

Mimo, iż problem wczesnego macierzyństwa jest problemem stosunkowo marginalnym - jedynie kilkoro dzieci rocznie rodzą w Cieszynie matki poniżej 18 r.ż. - wymaga jednak szczególnego zainteresowania, gdyż macierzyństwo w bardzo młodym wieku wiąże się prawie zawsze z totalnym zaskoczeniem dla matki i poważnymi trudnościami w wypełnianiu swojej roli. Niedojrzałość, brak umiejętności wychowawczych, brak zaplecza finansowego jak również brak wsparcia ze strony partnera i rodziny mogą stanowić poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa i właściwego wychowania dziecka. Młode matki otoczone powinny być szczególnym wsparciem. W ramach współpracy ze stowarzyszeniem „Być Razem” oferowana jest mieszkankom naszego miasta, które znalazły się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej pomoc w postaci miejsca w Domu Matki i Dziecka „Słonecznik”. Stowarzyszenie oferuje także pomoc prawną, psychologiczną, edukacyjną dla rodziców.

d) Przemoc w rodzinach

Istnieje wiele definicji przemocy w rodzinie. Wszystkie z nich podkreślają jednak takie elementy jak:

- intencjonalność i świadomość działania,
- przewagę sił ze strony agresora,
- zamysł działania, jakim jest wyrządzenie komuś krzywdy, narzucenie mu władzy, dokonanie bezprawnych czynów, godzenie w czyjąś osobistą wolność, naruszenie praw i dóbr osobistych,

- wywoływanie cierpienia i szkody,
- działania skierowane są przeciwko któremuś z członków rodziny i wykraczają poza społeczne normy i zasady relacji międzyludzkich.

W Cieszynie osoby doświadczające przemocy objęte są wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej. Przy Ośrodku działa Zespół Interdyscyplinarny oraz punkt konsultacyjny dla ofiar przemocy. Specjaliści pracy socjalnej w zakresie pracy z ofiarami przemocy ściśle współpracują z pracownikami socjalnymi, reagują na wszelkie zgłoszenia o przemocy w rodzinach zarówno ze strony Policji jak również innych instytucji i osób prywatnych. Ośrodek prowadzi obsługę procedury „Niebieskich Kart” oraz interweniuje we wszelkich zgłoszeniach dotyczących problemu przemocy w rodzinach. Ośrodek ściśle współpracuje również z Powiatowym Ośrodkiem Wsparcia dla Osób dotkniętych Przemocą w Rodzinie

Poważny problem stanowi także krzywdzenie dzieci, którego nikt w najbliższym środowisku nie traktuje jako przemoc. Istnieje społeczne przyzwolenie na to, że matki krzyczą na dzieci i biją je, pomimo iż zachowanie takie nie wychowuje dziecka, a jest jedynie katalizatorem emocji matki, z którymi nie potrafi sobie ona poradzić. Wiele obecnych matek i ojców wyrastało w rodzinach, w których krzyk i bicie było jedyną metodą wychowawczą, i pomimo iż kiedyś obiecywali sobie, iż nie zrobią tego swoim dzieciom powielają model wyniesiony z własnej rodziny. Nikt nie uczy młodych ludzi jak wychowywać dziecko. Jak radzić sobie z własnymi emocjami i nie szkodzić dziecku.

Bardzo rzadko zdarza się, że informacje o krzywdzeniu dzieci są zgłaszane w Ośrodku Pomocy Społecznej. Sąsiedzi i inni obserwatorzy nie chcą się mieszać w czyjeś sprawy, nie chcą być odebrani jako donosiciele, decydują się na anonimowe zgłoszenie dopiero wtedy, gdy sytuacje w rodzinie dziecka stają się ekstremalne. Powodem takiej sytuacji jest również przekonanie, że gdy do rodziny wejdzie pracownik socjalny czy kurator może się to wiązać z odbiorem dzieci a takiej odpowiedzialności nikt z osób postronnych nie chce brać na siebie.

e) Ubóstwo

Stanowi ono jedną z przesłanek do udzielenia pomocy wymienionych w ustawie o pomocy społecznej. Ustawodawca niejako zrównał ubóstwo ze spełnieniem

kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń pomocy społecznej³. Problem ubóstwa związany jest więc ściśle z problemami finansowymi, z jakimi borykają się rodziny, w tym także wychowujące dzieci.

Podstawowymi korelatami biedy są w naszym społeczeństwie brak dochodów z pracy (utrzymywanie się ze świadczeń społecznych innych niż emerytury), posiadanie liczego potomstwa, brak jednego z rodziców (rodziny niepełne).

Trudności finansowe są z jednej strony wynikiem niskiego poziomu uzyskiwanych dochodów, z drugiej zaś strony wynikają z wysokich kosztów utrzymania rodziny. Problemy te w sposób znaczący narastają wraz ze wzrostem liczby dzieci w rodzinach. Co raz więcej rodzin z dziećmi, w których oboje rodzice pracują, znajduje się pomimo to na skraju minimum egzystencji i objętych jest pomocą MOPS.

Przyjmując, że osoby korzystające z pomocy rzeczowej i finansowej MOPS w Cieszynie - ponad 1500 osób w rodzinach - znajdują się w ubóstwie możemy przyjąć, że problem ten dotyczy ponad 4 % ludności naszego miasta.

Ubóstwo wiąże się ściśle z brakiem możliwości zaspakajania przez rodzinę elementarnych potrzeb życiowych swoich członków - przede wszystkim tych związanych z zapewnieniem odpowiedniego wyżywienia, odzieży, mieszkania. Niewystarczające środki finansowe powodują, że w rodzinach dzieci nowe ubranie, książka, wyjście do kina czy wyjazd na wakacje stają się nieosiągalnymi luksusami. Sytuacja taka generuje kolejne problemy, związane z trudnościami w relacjach pomiędzy poszczególnymi członkami rodziny, dziedziczeniem biedy, uciezkami w używki.

Brak zaspokojenia elementarnych potrzeb dzieci w ekstremalnych sytuacjach stanowić może zagrożenie dla ich życia i zdrowia i w konsekwencji prowadzić może do umieszczenia dzieci poza rodziną.

f) Bezrobocie

Problem ubóstwa jest ściśle powiązany z problemem bezrobocia. Brak możliwości podjęcia pracy zapewniającej środki utrzymania rodzinie powoduje, że znajduje się ona na skraju ubóstwa. W przypadku rodzin z jednym dzieckiem, gdy jedno z rodziców traci pracę a drugie uzyskuje jedynie płacę minimalną rodzina popada w biedę,

---

³ Nitecki, S.,(2008) „Prawo do pomocy społecznej w polskim systemie prawnym” ,Warszawa, Oficyna A Wolters Kluwer Business;

sytuacja ta komplikuje się jeszcze bardziej, gdy w rodzinie jest więcej dzieci, pojawia się choroba itp. W Cieszynie większość zakładów pracy oferuje pracownikom wynagrodzenia znacznie odbiegające od średniej krajowej. W zakładach przemysłowych, płace nawet dla pracowników z wieloletnim doświadczeniem zawodowym wahają się w granicach 1000 - 1800 zł netto, a często pracownicy pracują jedynie za płacę minimalną. Powszechną praktyką jest również zatrudnianie pracowników jedynie na umowach terminowych, w formie zlecenia bądź „o dzieło”.

g) Alkoholizm

Uzależnienie od alkoholu jest chorobą duszy i ciała. Polega na utracie kontroli nad ilością wypijanego alkoholu, mechanizm powstania uzależnienia ma bezpośredni związek z nadużywaniem alkoholu. W związku z nadużywaniem alkoholu w rodzinach pojawia się szereg innych poważnych problemów. Nadużywanie alkoholu powoduje bardzo duże spustoszenia w organizmie osoby uzależnionej od alkoholu, pojawiają się poważne problemy zdrowotne, których leczenie stanowi poważny ciężar społeczny. Alkoholizm bardzo często jest przyczyną rozpadu rodzin. W towarzystwie alkoholu dochodzi do zaniedbań opiekuńczo - wychowawczych, zagrożenia zdrowia i życia małych dzieci, przemocy w stosunku do dzieci i partnerów. Pomimo wielu kampanii w mediach, nadal spotykamy matki, które nie zdają sobie sprawy z konsekwencji nadużywania alkoholu w czasie ciąży. Brakuje im informacji w tej kwestii, lub też z uwagi na uzależnienie od alkoholu nie są w stanie wykorzystać posiadanej wiedzy.

Praca socjalna bardzo często dotyczy rodzin, w których występuje problem alkoholowy. W dążeniu do rozwiązania tej kwestii Ośrodek Pomocy Społecznej ściśle współpracuje z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W 2011 roku Komisja podejmowała swoje działania w stosunku do 67 osób, 10 kobiet i 57 mężczyzn. Komisja skierowała 37 wniosków o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego do Sądu Rejonowego w Cieszynie. Poradnia Leczenia Uzależnień i organizacje pozarządowe - grupy AA, stowarzyszenie „Być Razem” oferują spotkania terapeutyczne indywidualne i grupowe dla osób uzależnionych i współuzależnionych, a także dla Dorosłych Dzieci Alkoholików. Działania te współfinansowane są ze środków gminy. Na terenie gminy prowadzone są także programy profilaktyczne

zmierzające do ograniczenia problemu nadużywania alkoholu, skierowane do dzieci i młodzieży.

6. Cele Programu.

Cel główny:

Stworzenie spójnego i kompleksowego systemu wsparcia rodzin w Cieszynie, pozwalającego na zapewnienie dzieciom i młodzieży bezpiecznych warunków rozwoju i wychowania w środowisku rodzinnym.

Cele szczegółowe:

- 1) Wspieranie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo - wychowawczej.
- 2) Zapewnienie bezpieczeństwa rodzinom - przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji funkcji rodziny.
- 3) Pomoc rodzinie w sytuacji kryzysowej.
- 4) Reintegracja rodzin.

7. Zadania Programu.

1) Wspieranie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo - wychowawczej.

Lp.	Działania	Okres realizacji	Realizator	Wskaźniki	Źródło finansowania
1.	Zapewnienie miejsc dla dzieci w żłobkach i przedszkolach.	2013 - 2015	Żłobki Miejskie, przedszkola publiczne	Liczba miejsc w placówkach	Środki własne realizatora działania, dotacje, środki z funduszu centralnego
2.	Promowanie i wspieranie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.	2013 - 2015	szkoły podstawowe, gimnazja	Liczba realizowanych programów	Środki własne realizatora działania, środki z dotacji zewnętrznych
3.	Organizowanie oraz współfinansowanie wypoczynku zimowego i letniego dla dzieci i młodzieży.	2013 - 2015	MOPS, MOSiR, szkoły podstawowe, gimnazja, organizacje pozarządowe, Oddział dla dzieci Biblioteki Miejskiej, COK Dom Narodowy	Liczba dzieci korzystających z różnych form wypoczynku	Środki własne realizatorów działania, środki z dotacji
4.	Organizowanie oraz rozwój ofert ogólnodostępnych zajęć pozalekcyjnych/pozaszkolnych w bibliotekach, szkołach, klubach w tym klubach sportowych.	2013 - 2015	MOPS, MOSiR, szkoły podstawowe, gimnazja, organizacje pozarządowe, Oddział dla dzieci Biblioteki Miejskiej	Liczba dzieci korzystających z zajęć pozalekcyjnych	Środki własne realizatorów działania, środki z dotacji
5.	Promowanie aktywności młodego pokolenia poprzez wspieranie idei wolontariatu oraz wyłanianie liderów młodzieżowych.	2013 - 2015	MOPS, szkoły, organizacje pozarządowe	Liczba programów wolontariackich oraz liczba wolontariuszy	Środki własne realizatorów działania, dotacje

6.	Wzmacnianie rodzin poprzez rozwój poradnictwa rodzinnego oraz upowszechnianie dostępności do specjalistów pracujących z rodziną.	2013 - 2015	MOPS, organizacje pozarządowe	Liczba porad	Środki własne realizatora
7.	Inicjowanie współpracy jednostek samorządu terytorialnego, kościołów i związków wyznaniowych oraz organizacji pozarządowych w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.	2013 - 2015	MOPS, organizacje pozarządowe, organizacje kościelne	Liczba współpracujących jednostek	Środki własne realizatora, dotacje
8.	Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez rozwój placówek wsparcia dziennego.	2013 - 2015	MOPS, organizacje pozarządowe, kościelne	Liczba dzieci objętych wsparciem	Środki własne realizatora zadania, dotacje
9.	Realizacja programów profilaktycznych i edukacyjnych.	2013 - 2015	MOPS, przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, Straż Miejska	Liczba realizowanych programów	Środki własne realizatora zadania, dotacje

2) Zapewnienie bezpieczeństwa rodzinom - przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji funkcji rodziny.

Lp.	Działanie	Okres realizacji	Realizator	Wskaźniki	Źródło finansowania
1.	Udzielanie rodzinom będącym w trudnej sytuacji materialnej pomocy w formie świadczeń rodzinnych.	2013 - 2015	MOPS	Liczba rodzin objętych wsparciem	Środki z budżetu państwa
2.	Zapewnienie rodzinom (zwłaszcza dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich) pomocy w formie gorącego posiłku. Rozwój bazy żywieniowej.	2013 - 2015	MOPS, placówki oświatowe	Liczba osób objętych wsparciem, liczba punktów żywienia	Środki własne realizatora, środki z budżetu państwa

3.	Udzielanie dzieciom i młodzieży stypendiów o charakterze socjalnym oraz naukowym.	2013 - 2015	szkoły podstawowe, gimnazja	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne realizatora, środki z budżetu państwa
4.	Pomoc w zaopatrzeniu dzieci i młodzieży w podręczniki i artykuły szkolne.	2013 - 2015	MOPS, ZOJO, szkoły podstawowe, gimnazja	Liczba osób objętych wsparciem w postaci wyprawki szkolnej	Środki własne realizatora, środki z budżetu państwa
5.	Świadczenie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.	2013 - 2015	MOPS, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe	Liczba rodzin objętych wsparciem	Środki własne realizatora, środki z budżetu państwa
6.	Zapewnienie odpowiednich warunków mieszkaniowych dla rodzin z dziećmi.	2013 - 2015	ZBM Sp. z o.o.	Liczba rodzin z dziećmi, którym przydzielono lokal z zasobów miasta	Środki własne realizatora
7.	Realizowanie programów profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania dysfunkcji rodzin.	2013 - 2015	MOPS, organizacje pozarządowe	Liczba zrealizowanych programów	Środki własne realizatora, dotacje
8.	Wspieranie rozwoju poradnictwa rodzinnego - organizacja szkoleń/ poradnictwa dla rodziców.	2013 - 2015	MOPS, organizacje pozarządowe	Liczba szkoleń dla rodziców, liczba osób objętych wsparciem	Środki własne realizatora, dotacje
9.	Zapewnienie indywidualnego poradnictwa prawno-psychologicznego dla rodzin przeżywających trudności - zwłaszcza w zakresie prawa rodzinnego.	2013 - 2015	MOPS, organizacje pozarządowe	Liczba osób i rodzin objętych wsparciem	Środki własne realizatora, dotacje

10.	Pomoc w postaci usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi.	2013 - 2015	MOPS	Liczba dzieci, rodzin objętych wsparciem	Środki własne realizatora, środki z budżetu Państwa
11.	Stale systematyczne szkolenie kadry profesjonalnie pomagającej.	2013 - 2015	MOPS	Liczba zrealizowanych szkoleń, liczba osób przeszkolonych w ramach szkoleń zewnętrznych	Środki własne realizatora Środki Unii Europejskiej
12.	Organizowanie grup wsparcia oraz grup samopomocowych dla rodziców przeżywających trudności opiekuńczo - wychowawcze.	2013 - 2015	MOPS, organizacje pozarządowe	Liczba działających grup wsparcia, liczba osób korzystających z tej formy wsparcia	Środki własne realizatora, dotacje

3) Pomoc rodzinie w sytuacji kryzysowej.

Lp.	Działanie	Okres realizacji	Realizator	Wskaźniki	Źródło finansowania
1.	Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo - wychowawcze, pomocy asystenta rodziny.	2013 - 2015	MOPS	Ilość rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	Środki własne realizatora
2.	Świadczenie pracy socjalnej rodzinom.	2013 - 2012	MOPS	Ilość rodzin objętych wsparciem	Środki własne realizatora
3.	Uruchomienie punktu umożliwiającego anonimowe przekazywanie informacji o rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych (telefon z automatyczną sekretarką).	2013 - 2015	MOPS	Uruchomienie punktu, ilość przyjętych zgłoszeń	Środki własne realizatora

4.	Monitorowanie sytuacji rodzin przeżywających trudności opiekuńczo - wychowawcze z uwzględnieniem sytuacji zdrowotnej dziecka.	2013 - 2015	MOPS, placówki służby zdrowia	Liczba zauważonych i zgłoszonych nieprawidłowości w rodzinach	Środki własne realizatora
5.	Wspieranie działalności ośrodków zapewniających wsparcie kobietom w ciąży oraz samotnym matkom (zwłaszcza doznającym przemocy).	2013 - 2015	MOPS, organizacje pozarządowe	Liczba kobiet otrzymujących wsparcie	Środki własne realizatora, dotacje
6.	Finansowanie rodzin wspierających.	2013 - 2015	MOPS	Liczba rodzin wspierających	Środki własne realizatora
7.	Współfinansowanie pobytu dzieci w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo - wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo - terapeutycznych, interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.	2013 - 2015	MOPS	Liczba dzieci objętych współfinansowaniem pobytu, kwoty współfinansowania	Środki własne realizatora
8.	Tworzenie, wdrażanie, współfinansowanie programów korekcyjno - edukacyjnych.	2013 - 2015	MOPS, organizacje pozarządowe	Liczba stworzonych i zrealizowanych programów	Środki własne realizatora
9.	Wspieranie i ochrona rodzin przez zespół interdyscyplinarny.	2013 - 2015	MOPS, ZI	Liczba rodzin objętych wsparciem przez ZI	Środki własne realizatora
10.	Współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny.	2013 - 2015	MOPS	Liczba instytucji i organizacji z którymi Ośrodek podejmuje współpracę	Środki własne realizatora

4) Reintegracja rodzin.

Lp.	Działanie	Okres realizacji	Realizator	Wskaźniki	Źródło finansowania
1.	Rozwijanie działań edukacyjnych i wspierających skierowanych do rodziców dzieci i młodzieży umieszczonych w pieczy zastępczej, mających na celu powrót dzieci pod opiekę rodziców, budowanie więzi pomiędzy dziećmi i rodzicami.	2013 - 2015	MOPS	Liczba rodzin biologicznych korzystających z wsparcia, liczba dzieci powracających do rodziny	Środki własne realizatora
2.	Tworzenie systemu wsparcia środowiskowego dla dzieci i młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz rodziny zastępcze - objęcie młodzieży wsparciem pracownika socjalnego, możliwość konsultacji w indywidualnych trudnościach.	2013 - 2015	MOPS	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne realizatora działań
3.	Zabezpieczenie mieszkań dla rodzin z dziećmi oraz młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą (w tym mieszkań chronionych).	2013 - 2015	MOPS, ZBM Sp. z o.o.	Liczba osób opuszczających placówki które otrzymały mieszkanie z zasobów miasta	Środki własne realizatorów działania

8. Realizacja Programu.

Za koordynowanie realizacji zadań określonych w Programie, a także bezpośrednią realizację ich części odpowiedzialny jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Cieszynie. Pełni on jednocześnie, w zakresie swoich kompetencji, rolę jednostki koordynującej funkcjonowanie systemu wspierania rodziny w Cieszynie i ściśle współpracuje z pozostałymi podmiotami działającymi na rzecz dzieci i rodziny.

Zadania określone w Programie realizowane będą w ramach podstawowej działalności Ośrodka, także z wykorzystaniem projektów socjalnych.

Realizacja działań podejmowanych przez inne jednostki, instytucje wynika z zakresu ich kompetencji w ramach wspierania rodziny.

Zakłada się, że niektóre zadania w całości lub części mogą zostać zlecone do realizacji organizacjom pozarządowym.

9. Sprawozdawczość i ewaluacja Programu.

Narzędzia ewaluacji Programu:

- systematyczne gromadzenie i analiza danych dotyczących realizacji Programu,
- systematyczna kontrola i monitoring realizowanych zadań pod względem jakości, czasu oraz efektywności,
- sporządzanie częściowych - rocznych sprawozdań z realizacji Programu,
- sporządzenie końcowego sprawozdania z realizacji Programu w latach 2013 - 2015 w roku 2016.